

Just Now

*a toolbox
for teaching
human rights*

Radnička prava

Set kartica JustNow

Projekt “JustNow – Alati za poučavanje o ljudskim pravima” usmjeren je na razvoj metodičko-didaktičkih materijala koji se odnose na obrazovanje o ljudskim pravima, u kombinaciji sa simulacijskim igrama i učenjem o raznolikosti u neformalnom i formalnom obrazovnom radu s mladima.

Ovaj set kartica usredotočen je na poučavanje o radničkim pravima kroz povijest do danas i obrađuju ključne prekretnice, vodeće ličnosti, događaje, zakone i organizacije. Kartice se mogu koristiti u nastavi povijesti ili građanskog obrazovanja, kao i u drugim neformalnim obrazovnim okruženjima. Savjetuje se nastavnicima da dopune kartice lokalnim (povijesnim) primjerima.

Kartice su napravljene pomoću slika i informacija s interneta, s izvorima navedenim na poleđini kartica. Kartice su osmišljene isključivo za neprofitne obrazovne svrhe i upotrebu u učionicama ili u neformalnim obrazovnim okruženjima.

Autori: Projektni tim JustNow

Sadržaj ovih materijala ne odražava službeno mišljenje Europske unije. Odgovornost za informacije i stavove izražene u materijalima u potpunosti leži na autoru(ima).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Industrijska revolucija

18. + 19. stoljeće

Industrijska revolucija započela je u Britaniji u 18. stoljeću mijenjajući živote milijuna ljudi diljem Europe i Sjeverne Amerike u stoljećima koja su uslijedila. Izumi i razvoj novih strojeva i tehnike kao što je parni stroj pomogli su u poboljšanju proizvodnje te doveli do stvaranja tvorničkog sustava, nakon čega je uslijedio sve veći proces urbanizacije i masovne proizvodnje robe, što je i danas važno.

Migracija stanovništva iz ruralnih u urbane sredine bila je odlučujuća značajka industrijske revolucije. Na primjer, sredinom 1800-ih polovica ljudi u Engleskoj živjela je u gradovima, a do 1900. to je bio slučaj i u većem dijelu Europe.

Ako vas zanima, pogledajte kratki obrazovni video o industrijskoj revoluciji: www.youtube.com/watch?v=ebs4cG20xkg

Adam Smith i “Bogatstvo naroda” 1776.

Godine 1776. filozof i ekonomist Adam Smith (1723. - 1790.) objavio je svoje temeljno djelo "Bogatstvo naroda". Njegove ideje, poznate kao laissez-faire kapitalizam, zajedno s idejama klasičnog liberalizma Johna Lockeja, postale su dominantna ideologija industrijske revolucije.

Oba ova sustava promicala su ideju da vlada treba igrati što manju ulogu u ekonomskim životima ljudi. Zbog toga je u to vrijeme bilo vrlo malo državnih propisa koji su štitili radnike, a bogati vlasnici smjeli su ih iskorištavati na razne načine.

Radni i životni uvjeti za vrijeme industrijske revolucije

19. stoljeće

Dominantna politička i gospodarska klima stvorila je situaciju u kojoj su bogati vlasnici tvornica i rudnika mogli iskorištavati radničku klasu. Rezultat toga bili su vrlo loši uvjeti rada, kao što su: pretrpani i skučeni radni prostori, prljave i opasne tvorničke i rudarske djelatnosti, niske plaće, do 14-16 sati rada dnevno, dječji rad i nedostatak osnovne zdravstvene skrbi, obrazovanja i prava.

Socijalna bijeda ogledala se i u zapuštenim stambenim uvjetima u brzorastućim gradovima: šesteročlane i višečlane obitelji živjele su u jednoj ili dvije sobe, mnogi su bili pothranjeni, a higijenski uvjeti loši. Bolesti su se brzo širile, a nedostatak lijekova i medicinske skrbi za mnoge je rezultirao preranom smrću.

UNITE!
PROLETARIER
ALLER L'ANDER,
VEREINIGT EUCH!
ПРОЛЕТАРИИ
ВСЕХ СТРАН,
СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

PROLETAIRES DE
TOUS LES PAYS,
UNISSEZ-VOUS!

WORKING
MEN OF ALL
COUNTRIES,

PROLETAIRES
DE TOUS
LES PAYS,
UNISSEZ-VOUS!

UNITE!

WORKING MEN OF
ALL COUNTRIES,

UNITE!

PROLETARIER

ALLER L'ANDER,

VEREINIGT EUCH!

ПРОЛЕТАРИИ

ВСЕХ СТРАН,
СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

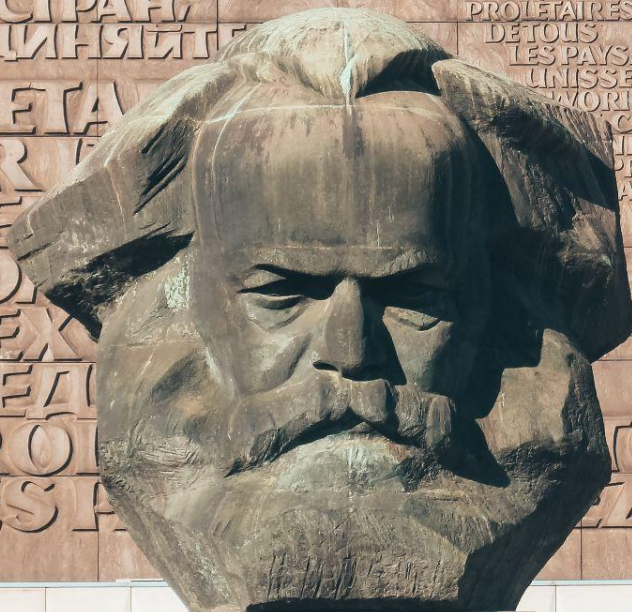
PROLETAIRES

DE TOUS LES PAYS,
UNISSEZ-VOUS!

TOUS

UNISSEZ-VOUS!

PROLETA
ALLER
VERE
ПРО
ВСЕХ
СОЕДИ
ПРО
LES P

Komunistički manifest

1848.

Karl Marx (1818. -1883.) i Friedrich Engels (1820. - 1895.) napisali su 1848. "Komunistički manifest" u kojem su kritički razmotrili ekonomske i društvene uvjete tijekom industrijske revolucije.

U analizi odnosa u 19. stoljeću, Manifest se poziva na klasnu borbu i sukobe unutar kapitalizma i njegovog oblika proizvodnje. Kritizirali su vlasnike tvornica i strojeva, tzv. buržoaziju, koja se bogatila iskorištavanjem radničke klase, tzv. proletera. Autori su tvrdili da se proleteru trebaju ujediniti u stranku protiv vlasničkih klasa i nasilno srušiti kapitalistički sustav i zamijeniti ga marksističkim.

Manifest počinje riječima: "Bauk kruži Europom – bauk komunizma"; a završava s "Proleteru nemaju što izgubiti osim svojih lanaca. Mogu osvojiti svijet. Proleteru svih zemalja, ujedinite se!"

Manifest je kasnije prepoznat kao jedan od najutjecajnijih političkih dokumenata u svijetu.

 STREIK!

Radnički pokreti i sindikati

19. stoljeće

Sindikati ili radnički pokreti nastali su u 19. stoljeću u kontinentalnoj Europi i SAD-u kao organizirani pokret. U 18. stoljeću počinju se javljati manja radnička udruženja, ali ona su ostala sporadična i kratkotrajna.

Radnički sindikati osnovani su jer su radnici htjeli prekinuti predugo radno vrijeme za malu plaću. Tražili su veću plaću i pravedniji tretman. Nisu željeli da djeca rade u tvornicama zbog opasnosti koje su bile sastavni dio posla. Sindikati su organizirali štrajkove i prosvjede kako bi pokrenuli promjene. U nekim se zemljama pokret bavio političkim aktivizmom, što je dovelo do formiranja političkih stranaka poput Socijaldemokratske radničke stranke Njemačke 1869. ili britanske Laburističke stranke 1906.

Danas su radnički sindikati i dalje važan dio mnogih modernih demokratskih društava. Nastavljaju se boriti za iste stvari za koje su se radnici borili tijekom industrijske revolucije i tako odigrali ključnu ulogu u poboljšanju života radnika.

FOOD *for*
BRITISH WORKERS
APPEAL

Our Aim
TO SEND
A THOUSAND PARCELS!

CONTRIBUTIONS

SUNSHINE	£411/6
N.S.W.	£5910/4
Q'LAND	£30/4
S. AUST	£674/6
W. AUST	£203/4
TOTAL	£7716/6

Give Generously!

Radničko samoupravljanje

Radničko samoupravljanje (*autogestion* na francuskom; *cooperativismo* na španjolskom), koje je prvi u teoriji opisao Pierre-Joseph Proudhon tijekom prve polovine 19. stoljeća, postalo je ključna komponenta sindikalnih organizacija, posebno onih vezanih uz revolucionarni sindikalizam.

Oblik je to upravljanja koji uključuje radnike koji kontroliraju svoja radna mjesta, ne odgovaraju nikome osim sebi i svojim kolegama. Svi koji su uključeni u donošenje odluka na radnom mjestu u ravnopravnom su položaju: jedna osoba, jedan glas. Ovaj ekonomski model verzija je tržišnog socijalizma, koji proizlazi iz ideje da bi ljudi trebali biti u mogućnosti sudjelovati u donošenju odluka koje utječu na njihovu dobrobit. Ponekad se naziva i sudionička ekonomija, samoupravna ekonomija ili kooperativna ekonomija.

Uz neke varijacije, svi radnici-članovi upravljaju poduzećem izravno putem skupština; u drugim oblicima radnici upravljaju posredno putem imenovanja izabраниh rukovoditelja. Samoupravljanje je karakteristika mnogih modela socijalizma, pri čemu su se prijedlozi za samoupravljanje pojavljivali mnogo puta kroz povijest socijalističkog pokreta.

Saznajte više na: <https://libcom.org/library/workers-self-management-faq>

**kein
mensch
ist
illegal**

Njemački socijalni zakoni 1880-ih

Takozvane “socijalne zakone” u Njemačkoj uveo je prvi njemački kancelar Reicha Otto von Bismarck (1815. - 1898.). Bismarck je tim zakonima planirao poboljšati položaj radnika i osigurati socijalnu i političku sigurnost unutar novoosnovane njemačke države. Uveo je dva potpuno nova osiguranja: zdravstveno osiguranje (1883.) i osiguranje od nezgode na radu (1884.). Nakon toga je 1889. godine uslijedilo državno mirovinsko osiguranje.

Uspostavom ovih institucija Njemačka je postala svjetski pionir u razvoju državnog sustava socijalne skrbi. Bismarck je stvorio model koji su ubrzo prihvatile brojne druge zemlje i koji i danas čini temelj socijalne države.

“Njemački sustav socijalne sigurnosti jedinstven je i bez premca bilo gdje u svijetu. 11 milijardi njemačkih maraka potrošeno je u njemačkom sustavu osiguranja radnika i socijalne skrbi u razdoblju od 1885. do 1913. godine.”

Izvor fotografije: Jaeyoung Geoffrey Kang na Unsplash-u

https://unsplash.com/photos/a-man-wearing-a-hard-hat-and-safety-gear-walking-down-an-escalator-z3F2GuoUL_s

1. svibnja - Međunarodni praznik rada 1890.

Prvi Praznik rada održan je 1. svibnja 1890. za vrijeme prvog međunarodnog kongresa socijalističkih stranaka u Europi (14. srpnja 1889., Pariz, Francuska). Njime se obilježavala pobuna na trgu Haymarket koja se dogodila na radničkim demonstracijama 4. svibnja 1886. u Chicagu. Bio je to miran skup potpore radnicima koji štrajkaju za osmosatno radno vrijeme koji je završio smrću jednog radnika, a nekoliko ih je ozlijeđeno.

1. svibnja obično se povezuje kao obilježavanje uspjeha radničkih pokreta u 19. stoljeću. Praznik je poznat i kao Međunarodni praznik rada ili Prvi maj i obilježava se kao državni praznik u preko 80 zemalja.

Pogledajte jednogminutni video o povijest Praznika rada: https://youtu.be/i-ulhdrB_rE

Masakr na Krvavu nedjelju u Rusiji 1905.

Dana 22. siječnja 1905. godine grupa radnika predvođena svećenikom Georgijem Apolonovičem Gaponom domarširala je do carske zimske palače u Sankt Peterburgu u Rusiji sa sljedećim zahtjevima: smanjenje radnog dana na 8 sati; povećanje plaća kako bi se održao korak s inflacijom; poboljšanje uvjeta rada te opće pravo glasa. Carske snage otvorile su vatru na nenaoružane demonstrante, ubivši i ranivši stotine. Masakr je izazvao revoluciju 1905., tijekom koje su gnjevnji radnici odgovorili štrajkovima i pobunama diljem Carstva.

Car Nikolaj II izdao je Listopadski manifest i obećao ustav i uspostavu izabranog zakonodavnog tijela (Duma) što je bio preduvjet transformacije apsolutne monarhije Romanovih u ustavnu monarhiju.

Sovjetski savez

1922. - 1991.

Sovjetski Savez, službeno Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika (SSSR), bio je prva socijalistička država na svijetu, osnovana 1922. s Vladimirom Lenjinom kao prvim vođom. Listopadska (Oktobarska) revolucija 1917. godine označila je početak socijalističke revolucionarne promjene vlasti u Rusiji nakon što je Boljševička partija (komunistička partija) na čelu s Lenjinom pokrenula gotovo beskrvni puč protiv privremene vlade.

SSSR je postao jednostranačka država. Komunistička partija bila je na vlasti i druge stranke nisu bile dopuštene. Vlast se temeljila na ideologiji marksizma-lenjinizma. Marksizam-lenjinizam smatra da je za zamjenu kapitalizma potrebna dvostupanjska komunistička revolucija. Partija bi preuzela vlast "u ime proleterijata" i uspostavila socijalističku državu pod vodstvom komunističke partije, koja bi trebala predstavljati "diktaturu proleterijata". Država bi kontrolirala gospodarstvo i sredstva za proizvodnju, suzbila buržoaziju i opoziciju, promovirala kolektivizam u društvu i otvorila put konačnom komunističkom društvu bez društvenih klasa, novca i države.

Izvor fotografije: Hennie Stander na Unsplash-u

<https://unsplash.com/photos/a-group-of-people-standing-next-to-each-other-holding-shovels-p4jsgUB3F28>

Međunarodna organizacija rada (MOR) 1919.

Godine 1919. MOR je stvoren kao tripartitna organizacija, okupljajući predstavnike vlada, poslodavaca i radnika u svojim izvršnim tijelima. Osnivači su prepoznali važnost socijalne pravde u osiguravanju mira te potrebu suradnje za postizanje sličnih uvjeta rada u zemljama koje se natječu za tržišta.

U preambuli Ustava MOR-a navedeni su sljedeći ciljevi: reguliranje radnog vremena i ponude rada; sprječavanje nezaposlenosti i osiguranje primjerene plaće za život; socijalna zaštita radnika, djece, mladeži i žena.

Godine 1946. MOR je postao specijalizirana agencija novoosnovanih Ujedinjenih naroda. Godine 1969. MOR je dobio Nobelovu nagradu za mir.

Na ovoj poveznici pogledajte kratak obrazovni videozapis o organizaciji: <https://youtu.be/oGoP41DhH3A>

Međunarodni standardi rada (MSR)

Međunarodni standardi rada pravni su instrument koji je usvojila MOR. Oni postavljaju osnovna načela i radnička prava s ciljem poboljšanja uvjeta rada na globalnoj razini. Oni su skup konvencija (pravno obvezujućih međunarodnih ugovora koje države članice mogu ratificirati) i preporuka (neobvezujućih smjernica). Uključeni su:

- ❖ Sloboda udruživanja i pravo na organiziranje (br. 87)
- ❖ Pravo na organiziranje i kolektivno pregovaranje (br. 98)
- ❖ Eliminacija prisilnog rada (br. 29) (i Protokol iz 2014.)
- ❖ Ukidanje prisilnog rada (br. 105)
- ❖ Minimalna dob (br. 138)
- ❖ Ukidanje najgorih oblika dječjeg rada (br. 182)
- ❖ Jednaka naknada (br. 100)
- ❖ Diskriminacija (zapošljavanje i zanimanje) (br. 111)

M	T	W	T	F	S
		1	2	3	4
6	7	8	9	10	11
13	14	15	16	17	18
20	21	22	23	24	25
27	28				

Osmosatno radno vrijeme

Ograničenje radnog vremena bilo je jedan je od glavnih zahtjeva međunarodnog sindikalnog pokreta dugi niz godina. Već početkom 19. stoljeća uočeno je da prekomjerno radno vrijeme predstavlja opasnost za zdravlje radnika i njihovih obitelji.

Već prva Konvencija MOR-a, usvojena 1919. godine, ograničila je radno vrijeme i omogućila odgovarajuća razdoblja odmora za radnike.

Danas standardi MOR-a o radnom vremenu daju okvir za regulirano radno vrijeme, dnevne i tjedne odmore i godišnje odmore. Ovi instrumenti osiguravaju visoku produktivnost uz očuvanje fizičkog i mentalnog zdravlja radnika. Standardi o radu s nepunim radnim vremenom postali su sve važniji instrumenti za rješavanje pitanja poput otvaranja radnih mjesta i promicanja jednakosti između muškaraca i žena.

Pogledajte kratak obrazovni videozapis o osmosatnom radnom vremenu: <https://youtu.be/zhywPtYYnTc>

Mother Jones - “Najopasnija žena u Americi”

1837. - 1930.

Mary G. Harris "Majka" Jones bila je američka učiteljica i krojačica rođena u Irskoj koja je postala vatrena govornica i neustrašiva organizatorica rudarskih radnika tijekom prva dva desetljeća 20. stoljeća. Glas joj je imao veliku snagu. Njezina energija i strast nadahnule su muškarce upola mlađe od nje na akciju i natjerale njihove žene i kćeri da se pridruže borbi.

Gotovo posvuda u Sjevernoj Americi gdje su se rudari ugljena, tekstilni radnici ili radnici u čeličanama borili za organiziranje sindikata, Mother Jones bila je prisutna.

Metode organiziranja Mother Jones bile su jedinstvene za svoje vrijeme. Pozdravljala je afroameričke radnike i uključivala žene i djecu u štrajkove. Organizirala je supruge rudara u timove naoružane krpama i metlama da čuvaju rudnike od 'štrajkbrehera' (radnika koji prekidaju štrajkove ili rade za vrijeme štrajka). Majka Jones bila je jako zabrinuta za djecu koja rade. Godine 1903. organizirala je djecu u mlinovima i rudnicima da sudjeluju u “Dječjem križarskom ratu” s transparentima kojim su zahtijevali sljedeće: “Želimo ići u školu, a ne u rudnike”. Mimohod je pitanje dječjeg rada stavio u prvi plan javne agende.

TIME FOR
CHANGE

SILENCE
IS
VIOLENCE

FOR HIRE
AT RATE
R HIRE

TES
VICE

"We Can Do It!"

1942.

"We can do it! (Mi to možemo!)" američki je poster iz Drugog svjetskog rata koji je izradio umjetnik iz Pittsburgha J. Howard Miller 1942. za Westinghouse Electric Corporation. Bila je to inspirativna ilustracija za podizanje morala radnica. Njegov crtež prikazivao je ženu s crvenim rupcem sa savijenom rukom koja podvrće rukav košulje.

Kako su žene bile poticane na ratne poslove u obrambenoj industriji, postale su slavni simbol ženskog domoljublja. Rosie the Riveter (zakivačica) bila je zvijezda kampanje čiji je cilj bio vrbovanje radnica za rad u obrambenoj industriji tijekom Drugog svjetskog rata i postala je možda najpoznatija slika zaposlenih žena. Rat je značajno utjecao na zapošljavanje žena.

Pogledajte ovu popularnu pjesmu iz 1943. pod nazivom "Rosie the Riveter", koju su napisali Redd Evans i John Jacob Loeb: www.youtube.com/watch?v=55NCElsbjeQ

UNISDR

ACTING DIRECTOR-GENERAL
UNITED NATIONS OFFICE AT GENEVA

CHAIR

SECRETARY

CAMBODIA

ARGENTINA

CAMEROON

ARMENIA

CANADA

AUSTRALIA

CENTRAL AFRICAN
REPUBLIC

AUSTRIA

AFGHANISTAN
CHAD

FRANCE

LIBERIA

GABON

LIBYA

GAMBIA

LIECHTENSTEIN

BAHRAIN

GERMANY

LITHUANIA

Opća deklaracija o ljudskim pravima

10. prosinca 1948.

Članak 23.

- (1) Svatko ima pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravične i povoljne uvjete rada i na zaštitu od nezaposlenosti.
- (2) Svatko, bez ikakve diskriminacije, ima pravo na jednaku plaću za jednaki rad.
- (3) Svatko tko radi ima pravo na pravednu i povoljnu plaću koja njemu i njegovoj obitelji osigurava egzistenciju dostojnu čovjeka, a po potrebi ona treba biti dopunjena i drugim sredstvima socijalne zaštite.
- (4) Svatko ima pravo osnivati sindikat i učlanjivati se u njega radi zaštite svojih interesa.

Članak 24.

Svatko ima pravo na odmor i razonodu, uključujući razumno ograničenje radnog vremena i povremeni plaćeni godišnji odmor.

Zaštita materinstva

„Majčinstvo i djetinjstvo imaju pravo na posebnu skrb i pomoć” (čl. 25. ODLJP)

- 1919. - Usvojen je 1. Međunarodni standard rada o ravnopravnosti spolova, Konvencija o zaštiti majčinstva. Konvencijom je priznato pravo na plaćeni dopust za porođaj uz zaštitu radnog odnosa. Ovo veliko postignuće bilo je rezultat snažnog zagovaranja (npr. Radnički kongres žena 1919.).
- 1952. - Stvorena je 2. konvencija o zaštiti majčinstva.
- 2000. - Stvorena je 3. konvencija o zaštiti majčinstva.

Glavni ciljevi MOR-a koji se odnose na zaštitu majčinstva: omogućiti ženama da uspješno usklade svoje reproduktivne i proizvodne uloge; spriječiti nejednako postupanje na radu zbog njihove reproduktivne uloge te promovirati jednake mogućnosti i postupanje pri zapošljavanju i izboru zanimanja ne dovodeći u pitanje zdravstvenu ili ekonomsku sigurnost. Mjere zaštite trudnica i roditelja uključuju sprječavanje izloženosti opasnostima po zdravlje i sigurnost tijekom i nakon trudnoće, pravo na plaćeni rodiljni dopust i pauzu za dojenje, zdravstvenu zaštitu majke i djeteta, zaštitu od diskriminacije pri zapošljavanju i radu, uključujući i otpuštanja te zajamčeno pravo na povratak na posao nakon rodiljnog dopusta. Pogledajte kratki animirani edukativni videozapis o zaštiti majčinstva: <https://youtu.be/fdxJTbteWqg>

WE MARCH FOR JOBS FOR ALL NOW!

WE DEMAND VOTING RIGHTS NOW!

WE DEMAND AN END TO SEGGREGATED SCHOOLS NOW!

WE MARCH FOR INTEGRATED SCHOOLS NOW!

WE DEMAND VOTING RIGHTS NOW!

WE DEMAND SEGGREGATED SCHOOLS NOW!

WE MARCH FOR JOBS FOR ALL A DECENT PAY NOW!

WE MARCH FOR JOBS FOR ALL NOW!

WE DEMAND EQUAL RIGHTS NOW!

WE MARCH FOR INTEGRATED SCHOOLS NOW!

Izvor fotografije: History in HD na Unsplash-u <https://unsplash.com/photos/men-in-suit-walking-on-street-holding-signages-39rGV19A6A0>

Izvor teksta: www.huffpost.com/entry/this-labor-day-remember-that-martin-luther-kings_b_59ab51d4e4b0d0c16bb525a9

Martin Luther King

(1929. – 1968.)

Velečasni Martin Luther King ml., jedan od najvažnijih američkih boraca za građanska prava, ubijen je u Memphisu, u Tennesseeju 1968. godine. King je otišao u Memphis kako bi podržao afroameričke smetlare, koji su štrajkali u znak prosvjeda protiv nesigurnih uvjeta, zlostavljanja od strane bijelih nadzornika i niskih plaća - kao i da dobiju priznanje za svoj sindikat.

King je otišao u Memphis obratiti se okupljenima kako bi izvršio pritisak na gradske dužnosnike da pregovaraju o kompromisnom rješenju štrajka. Noć prije nego što je ubijen, u Mason Templeu - popunjenom s preko 10.000 crnih radnika i stanovnika, svećenika, bijelih članova sindikata, bijelih liberala i studenata - King je održao ono što će se ispostaviti kao njegov posljednji govor. Naglasio je povezanu sudbinu pokreta za građanska prava i radničkih pokreta:

“Crnci iz Memphisa gotovo su u potpunosti radni ljudi. Naše potrebe su identične potrebama radnika - pristojne plaće, poštenu radni uvjeti, stanovanje pogodno za život, sigurnost u starosti, zdravstvene i socijalne mjere, uvjeti u kojima obitelji mogu rasti, obrazovati svoju djecu i biti poštovani u zajednici. Zato crnci podržavaju radničke zahtjeve i bore se protiv zakona koji ograničavaju rad. Zato je mrzitelj rada i mamac za radnu snagu gotovo uvijek dvoglavo stvorenje koje iz jednih usta izbacuje epitete protiv crnaca, a iz drugih usta propagandu protiv rada.”

EQUAL RIGHTS
FOR OTHERS
DOESNT MEAN
FEWER RIGHTS
FOR YOU -
ITS NOT PIE

Dan jednakih plaća

1996.

Dan jednakih plaća simbolično je posvećen podizanju svijesti o rodnom jazu u plaćama. Prvi je put obilježen 1996. godine u SAD-u od strane Nacionalnog odbora za jednakost plaća, koalicije organizacija za ženska i građanska prava, radničkih sindikata, profesionalnih udruga i pojedinaca koji rade na uklanjanju spolne i rasne diskriminacije u plaćama i postizanju jednakosti plaća.

Ciljevi Dana jednakih plaća su:

- Informirati o razlozima nejednakosti plaća.
- Informirati o jednakim plaćama i podići svijest o problemu nejednakih plaća.
- Osigurati platformu za razmjenu znanja o jednakim plaćama i njihovim kampanjama.
- Osvijestiti o problemu.
- Osigurati i stvoriti multiplikatore i podupiratelje s korisnim informacijama.
- Identificirati provedbene strategije za uklanjanje jaza u plaćama.
- Pokazati strategije o tome kako ukloniti rodni jaz u plaćama.
- Raditi na uklanjanju rodnog jaza u plaćama.

Zadatak: Zašto postoji razlika u plaćama između spolova? Kolika je trenutačna razlika u plaćama između spolova u vašoj zemlji? Pronađite pouzdane informacije i porazgovarajte o tome!

OUR
Life-OUR
Decision

Say
No

Esther Eggertsen Peterson

1906. - 1997.

Esther Peterson bila je zagovornica rada, trgovine i prava žena u SAD-u. Postala je pokretačka snaga u nastojanjima da jednaka plaća za jednak rad dobije zakonski okvir te je pogurala ženski pokret 1960-ih dokumentirajući diskriminaciju žena. Peterson se također borila za istinu u oglašavanju, standardizaciju u pakiranju i cijenama te za prava potrošača u svim industrijama.

Tijekom svog života, Peterson je bila na sljedećim pozicijama:

- plaćeni organizator za Američku federaciju učitelja (radnički sindikat) 1938.
- prvi lobist za Nacionalni odbor za radne odnose (politička institucija) 1944.
- šef Ureda za žene u Ministarstvu rada pod Kennedyjem 1961. itd.

Godine 1981. Peterson je primila Predsjedničku medalju slobode, najveću američku civilnu nagradu, u čast njezinih više od 50 godina aktivizma.

Zadatak: Pogledajte 4-minutni intervju s Esther Peterson iz 1969. Usredotočite se na njezin govor o ulozi žene u društvu i na radnom mjestu: www.youtube.com/watch?v=ET_kliwnqG4

Izvor fotografije: Paul Jai na Unsplash-u

<https://unsplash.com/photos/girl-in-purple-long-sleeve-dress-sitting-on-brown-sand-during-daytime-nley5R2BG-E>

Iqbal Masih

1983. - 1995.

Iqbal Masih bio je pakistansko dijete koje je s 4 godine prodano u ropstvo kao tkalac tepiha, pobjeglo s 10 i zatim postalo otvoreni javni zagovornik protiv iskorištavanja djece. Ubila ga je tamošnja "tepih mafija" u dobi od 12 godina u rodnom Pakistanu.

Iqbalov aktivizam donio mu je međunarodno priznanje i nagrade u Stockholmu i Bostonu. Inspirirao je osnivanje organizacija kao što su "Free the Children", u Kanadi, i Iqbal Masih Shaheed Children Foundation, koja danas ima preko 20 škola u Pakistanu. "Svjetska dječja nagrada za prava djeteta" dodijeljena mu je posthumno 2000. godine. Ured za međunarodne poslove Ministarstva rada Sjedinjenih Država dodjeljuje godišnju "Nagradu Iqbal Masih za ukidanje dječjeg rada".

**NO SEXUAL
SERVICES**

兔情色狂頭

Crveni kišobran

2005.

Crveni kišobran svjetski je simbol pokreta za prava seksualnih radnika.

Prvi put korišten je u Veneciji u Italiji 2001. godine, tijekom 49. Venecijanskog bijenala umjetnosti. Slovenski umjetnik Tadej Pogačar surađivao je sa seksualnim radnicima na stvaranju "Paviljona prostitutki" i umjetničke instalacije CODE: RED. Seksualne radnice iz različitih zemalja (Tajvana, Tajlanda, Italije, Kambodže, Njemačke, SAD-a i Austrije) okupile su se i marširale ulicama Venecije s crvenim kišobranima. Aktivisti su organizirali video projekcije, izložbe, performanse, ulično kazalište i distribuciju tiskanih materijala. Talijanska aktivistica seksualnih radnica Pia Covre došla je na ideju korištenja crvenih kišobrana za mimohod kako bi prosvjednici bili vidljiviji u prepunoj Veneciji (također, crveno je boja ljubavi, a kišobran simbolizira zaštitu).

U listopadu 2005. Međunarodni odbor za prava seksualnih radnica u Europi prihvatio je crveni kišobran kao simbol otpora diskriminaciji. Mimohod s gotovo 200 sudionika organiziran je kao završni događaj Europske konferencije o seksualnom radu, ljudskim pravima, radu i migracijama održanoj u Bruxellesu, Belgija.

"Svijet u kojem se poštuju prava seksualnih radnica kao ljudskih bića i radnika, tako da sve seksualne radnice mogu živjeti bez kriminalizacije, stigme i nasilja." - vizija je redumbrellafund.org organizacije.

Uber

2009.

Uber Technologies Inc., poznatiji kao Uber, američka je tehnološka tvrtka koja je osnovana 2009. godine u San Franciscu. Radi se o tvrtki za dijeljenje prijevoza, a njezine usluge također uključuju dostavu hrane i paketa (npr. Uber Eats). Uber posluje u oko 70 zemalja i procjenjuje se da ima preko 93 milijuna aktivnih korisnika mjesečno diljem svijeta.

Uber je kritiziran zbog tretmana vozača kao neovisnih izvođača radova/poduzetnika. Kao takva, tvrtka nije odgovorna za isplatu minimalne plaće, naknade za godišnji odmor ili bolovanja.

Uberovi vozači u više zemalja osporili su tu praksu te potaknuli pitanje njihove klasifikacije - radnici ili samozaposlene osobe. Godine 2016. bivši vozači Ubera James Farrar i Yaseen Aslam tužili su Uber sudu za zapošljavanje u UK-u, tvrdeći da su radili za Uber. Dana 19. veljače 2021. godine britanski Vrhovni sud konačno je potvrdio odluku Suda za zapošljavanje u ovom slučaju. Držalo se da su vozači Ubera 'radnici', a ne samozaposleni. To znači da su vozači Ubera u Ujedinjenom Kraljevstvu dobili pravo tražiti minimalnu plaću na temelju svog 'radnog dana' (kad god su prijavljeni na aplikaciju). Međutim, oni ipak nemaju „zaposlenička” prava kao što je pravo na otpremninu ili naknada za nepravедni otkaz.

Jasmin revolucija

2010.

17. prosinca 2010. godine Mohamed Bouazizi, 26-godišnji trgovac voćem i povrćem u tuniskom gradu Sidi Bouzid, zapalio se ispred lokalnog općinskog ureda. Bio je to znak očajja jednog građanina koji se razbjesnio kada su lokalni dužnosnici opetovano tražili mito od njega i zaplijenili mu robu.

Nakon ovog tragičnog čina, diljem zemlje izbile su narodne pobune, osuđujući sve veće nejednakosti kako između društvenih klasa tako i u unutrašnjosti i obalnim regijama. Prosvjedi su uzrokovani visokom nezaposlenošću, siromaštvom, inflacijom cijena hrane, korupcijom i lošim životnim uvjetima. Društveno-ekonomski zahtjevi za dostojanstvom i pristojnim poslovima doveli su do političkih prosvjeda, zalaganja za temeljne slobode, poštivanje ljudskih prava i demokratskih načela te odbacivanja svih oblika diktature i cenzure.

Tuniska revolucija, također nazvana Jasmin revolucija, bila je intenzivna 28-dnevna kampanja građanskog otpora. Prosvjedi su inspirirali slične akcije diljem arapskog svijeta, u lančanoj reakciji koja je postala poznata kao pokret Arapsko proljeće.

83

MRO Izvješće o dječjem radu 2017.

152 milijuna djece u svijetu radi

73 milijuna djece obavlja opasne poslove koji izravno ugrožavaju njihovo zdravlje, sigurnost i moralni razvoj

Starosni profil:

Spol:

Regionalna prevalencija:

48% - 5-11 godina

58% - dječaci

Afrika - 19,6%

Azija Pacifik - 7,4%

28% - 12-14 godina

42% - djevojčice

Amerika - 5,3%

Europa i središnja Azija - 4,1%

24% - 15-17 godina

Arapske države - 7,4%

70,9% - Poljoprivreda

11,8% - Industrija

17,2% - Uslužne djelatnosti

Industrija pametnih telefona i suvremena eksploatacija

21. stoljeće

Tantal je vrlo rijedak materijal koji se koristi u memoriji prijenosnih uređaja kao što su pametni telefoni. Vadi se iz rudnika u Demokratskoj Republici Kongo (DRC). Prednost kod zapošljavanja imaju mladi rudari jer su poslušniji. Njihova veličina također im omogućuje lakše kretanje unutar rudnika. Djeca se spuštaju u vruća, vlažna i neosvjetljena područja u najnižim dijelovima rudnika. Ovaj posao nevjerojatno je opasan jer djeca bez zaštite silaze u nesigurne rudnike koji se povremeno urušavaju zbog potresa. Zbog toga svakog mjeseca desetak djece bude živo zakopano.

Kina: više od polovice zaposlenika tvrtki za pametne telefone Huawei i Wiko djeca su mlađa od 16 godina. Ta djeca rade više od 13 sati dnevno, a ponekad i noću, za plaću od samo 160 € mjesečno, ili oko 40 centi po satu.

Za više informacija, pročitajte: www.humanium.org/en/exploited-children-build-smartphones-pocket/

Modna industrija i temeljna radnička prava

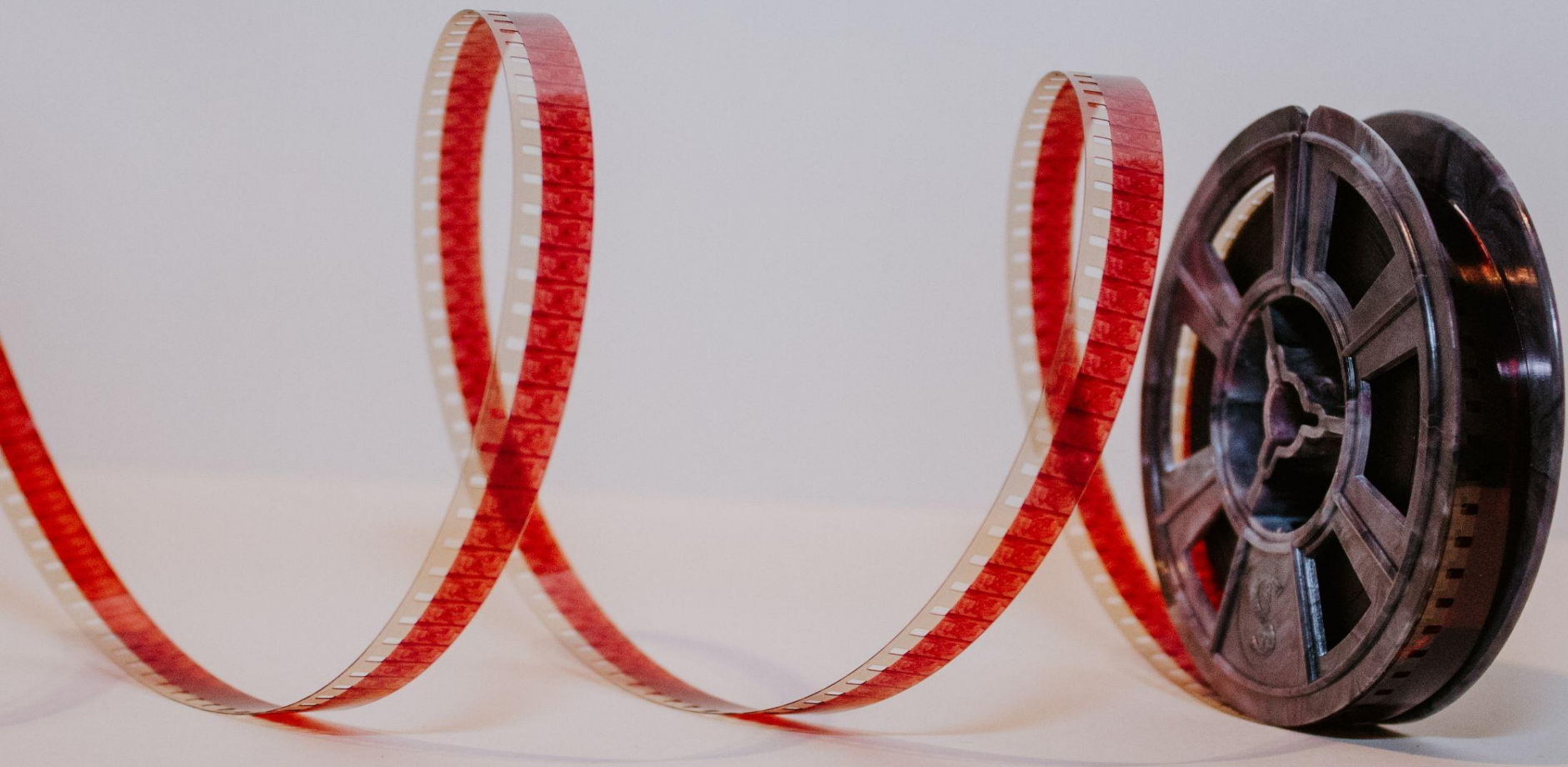
21. stoljeće

Dana 24. travnja 2013., u urušavanju zgrade Rana Plaza u Dhaki, u Bangladešu, u kojoj se nalazilo najmanje pet tvornica odjeće, poginule su najmanje 1132 osobe, a ozlijeđeno više od 2500. Samo pet mjeseci ranije, najmanje 112 radnika izgubilo je živote u još jednoj tragičnoj nesreći, zarobljeni u gorućoj tvornici Tazreen Fashions na periferiji Dhake. Ove katastrofe osvijestile su problem loših uvjeta rada s kojima se suočavaju radnici u sektoru konfekcije u Bangladešu.

Za neke od najnižih plaća na svijetu (53 € mjesečno, ili 68 € za kvalificiranije radnike), više od 4 milijuna većinom ženske radne snage svakodnevno je izloženo nesigurnom radnom okruženju s visokom učestalošću nesreća na radu i smrtnih slučajeva, kao i profesionalnih bolesti. Većina tvornica ne zadovoljava standarde koje zahtijeva zakon o gradnji.

Nacionalna federacija radnika u proizvodnji odjeće (NGWF) u sektoru proizvodnje odjeće u Bangladešu započela je kampanju za ukidanje nehumano dugih radnih sati i prekovremenog rada (radnici su rutinski radili 14 sati dnevno), osiguranje sigurnih radnih uvjeta, porodiljni dopust, centre za brigu o djeci u tvornicama, odgovarajuće stanovanje i život te veće plaće. Nakon ovih katastrofa nekoliko je velikih tvrtki pristalo potpisati pravno obvezujući kodeks koji od njih zahtijeva ne samo ispunjavanje minimalnih standarda zaštite od požara i zgrade, već i plaćanje za njih. (H&M, Tesco, Primark, C&A, itd.)

Tekst: <https://time.com/5748267/bombshell-true-story-fox-news/>

Izvor fotografije: Denise Jans na Unsplash-u <https://unsplash.com/photos/a-close-up-of-a-reel-of-film-tV80374iytg>

Bombshell (film)

2019.

Bombshell je američka drama temeljena na istinitoj priči o skandalu seksualnog uznemiravanja koji je srušio Rogera Ailesa, predsjednika i osnivača Fox Newsa.

Godine 2016. bivša Foxova novinarka Gretchen Carlson pokrenula je tužbu protiv Ailesa za seksualno uznemiravanje, što je pokrenulo internu istragu u novinskoj mreži. Carlson je optužila Ailesa za "teško i uporno seksualno uznemiravanje" i premještanje njezinih emisija u termine nižeg profila nakon što je odbila njegove "prijedloge". Suočila se s njim i na kraju dobila otkaz. On je negirao optužbe i tvrdio da je otpustio Carlson zbog njene loše gledanosti.

Kad je Carlson počela raditi u Fox Newsu potpisala je ugovor o tajnosti podataka i ugovor o obveznoj arbitraži koji joj je zabranjivao javno pričanje o svojim iskustvima. Čak i kada žene riskiraju profesionalne posljedice istupajući s tvrdnjama o zlostavljanju, ove pravne mjere osiguravaju da loše ponašanje ostane tajna, omogućujući počiniteljima da ostanu na vlasti. Ukupno je više od 20 žena optužilo Ailesa za seksualno uznemiravanje. Ailes je bio prisiljen podnijeti ostavku na svoj položaj u srpnju 2016.

WE CAN.

just imagine

Dolores Huerta

(rođena 1930.)

Nakon što su joj se roditelji razveli kad je imala tri godine, Huertina majka imala je dva posla kako bi uzdržavala obitelj. Huerta je pak počela raditi kao profesor u gimnaziji, ali je ubrzo napustila posao. *“Dala sam otkaz jer nisam mogla podnijeti da djeca dolaze na nastavu gladna i da im trebaju cipele”,* rekla je. *“Mislila sam da mogu učiniti više organiziranjem poljoprivrednih radnika nego pokušavajući podučavati njihovu gladnu djecu.”*

Godine 1955. pomogla je u pokretanju ogranka Organizacije rada za opće dobro u Arizoni, koja se borila protiv segregacije i policijske brutalnosti, zalagala se za poboljšanje javnih usluga, vodila akcije registracije birača i borila se za donošenje novog zakona za dobrobit hispanoameričkih zajednica. Godine 1962. suosnovala je Nacionalnu udrugu poljoprivrednih radnika (NFWA) s Cesarom Chavezom, a 1965. Huerta je upravljala nacionalnim bojkotom tijekom Delano Grape štrajka više od 5000 poljoprivrednih radnika. Godine 2011. predsjednik Obama dodijelio joj je Medalju slobode, najveće odlikovanje Sjedinjenih Država. Slogan njegove kampanje iz 2008., "Yes We Can!" izveden je iz Huertinog protestnog skandiranja: "Si, se puede!"

Pogledajte članak “Vikend ratnici: 10 heroja radničkog pokreta koji su pomogli otvoriti put našem pravu na odmor”:
<https://littlevillagemag.com/weekend-warriors-10-labor-movement-heroes-who-helped-pave-the-way-for-our-right-to-rest/>

#STAYHOME

COVID-19 pandemija 2020.

Pandemija COVID-19 otkrila je koliko društvo ovisi o neophodnim radnicima. U isto vrijeme, te iste radnike njihove vlade i sustavi na početku pandemije ostavili su nezaštićene, propustivši im osigurati dovoljno osobne zaštitne opreme (PPE), potrepština i resursa za obavljanje njihovog posla. Mnogi su bili zaraženi, a mnogi su umrli kao rezultat nedostatka zaštite.

Neophodan posao nadilazi zdravstvenu skrb. Iako su neki ljudi uspjeli prebaciti svoje poslove u svoje domove, milijuni radnika imaju poslove koji se ne mogu obavljati od kuće - ne samo skrbničko osoblje i bolničari u bolnicama, već i učitelji i djelatnici koji se bave brigom o djeci, trgovci mješovitom robom i radnici u supermarketima, policajci, vatrogasci, dostavljači, radnici u tvornicama i na farmama te restoransko osoblje, često su radili bez odgovarajuće zaštitne opreme. Ti ljudi napuštaju svoje domove kako bi pomogli drugima održati privid normalnosti, uz veliki rizik za sebe i svoje obitelji.

Svjetsko prvenstvo u Kataru 2022.

Godine 2010. FIFA je dodijelila Kataru, državi na sjeveroistočnoj obali Arapskog poluotoka, domaćinstvo Svjetskog nogometnog prvenstva 2022. Od tada je Katar poduzeo opsežan program izgradnje kako bi se pripremio za Svjetsko prvenstvo, uključujući izgradnju sedam stadiona, novu zračnu luku kao i moderniziranu mrežu javnog prijevoza.

Zemlju su godinama mučile optužbe o kršenju ljudskih prava i kršenju rada, posebice u načinu na koji se postupalo s radnicima migrantima. Amnesty International otkrio je da su građevinski radnici na stadionu Al Bayt vrijednom 770 milijuna eura radili do sedam mjeseci bez plaće. Štoviše, istraga koju su vodile britanske novine The Guardian otkrila je da je više od 6500 radnika migranata iz pet zemalja južne Azije umrlo u Kataru od 2011. do 2020. Dok je samo 37 smrtnih slučajeva izravno pripisano radovima na izgradnji stadiona, najčešći uzroci bile su “prirodne smrti” kao što je zatajenje srca koje se može povezati s oštrom klimom u Kataru.

Zabrinutost oko tekućih pitanja ljudskih prava u Kataru konstatno je rasla među skupinama nogometnih navijača u brojnim zemljama, a neke su pozivale i na bojkot prvenstva.

Image source: Nik na Unsplash-u <https://unsplash.com/photos/tiny-model-construction-workers-working-on-a-mobile-phone-screen-umFPf301OjQ>
Text source: www.hrw.org/topic/womens-rights/domestic-workers

Zlostavljanje i izrabljivanje radnika u kućanstvu

Deseci milijuna žena i djevojaka diljem svijeta zaposleni su kao kućne pomoćnice u privatnim kućanstvima. Oni čiste, kuhaju, brinu o djeci, brinu o starijim članovima obitelji i obavljaju druge bitne poslove za svoje poslodavce. Unatoč njihovoj važnoj ulozi, oni su među najiskorištavanijim i najzlostavljanijim radnicima na svijetu. Često rade 14 do 18 sati dnevno, sedam dana u tjednu, za plaće daleko ispod minimalne plaće. Mogu biti zaključane unutar svog radnog mjesta i izložene fizičkom i seksualnom nasilju. Djeca i kućne pomoćnice - migranti često su najranjiviji. Međunarodni ugovor – Konvencija o radnicima u kućanstvu – usvojen je u lipnju 2011., pružajući prve globalne standarde za zaštitu radnika u kućanstvu.

Mnogi ljudi završe kao pomoć u kućama kao rezultat trgovine ljudima. Podaci o modernom ropstvu za 2022. procjenjuju da je oko 50 milijuna ljudi zarobljeno u situacijama prisilnog rada i prisilnog braka. Za više informacija, pogledajte: www.endslaverynow.org

POLICIA

POLICIA

POLICIA

POLICIA

POLICIA

POLICIA

POLICIA

Izvor fotografije: Ricardo Arce na Unsplash-u <https://unsplash.com/photos/a-row-of-police-officers-standing-next-to-each-other-HIUyQ5Pn5rw>
Izzvor teksta: <https://pulitzercenter.org/projects/death-stalks-colombias-unions>

Ubojstva sindikalnih aktivista u Kolumbiji

Između 1986. i 2013. u Kolumbiji je ubijeno više od 2800 radničkih vođa i članova sindikata. Više od 9 od 10 ovih slučajeva ostaje neriješeno. Kao rezultat napada na sindikate i drugih pritisaka, postotak sindikalno organiziranih radnika u Kolumbiji pao je s 15 posto prije 20 godina na oko 4 posto do 2013. Učitelji su patili zajedno s drugima uglavnom jer su smatrani društvenim aktivistima i organizatorima zajednice.

Opasnosti s kojima se suočavaju članovi sindikata i aktivisti za ljudska prava odražavaju dugotrajni vrtlog nasilja koji pokreću gerilci, desničarske paravojne postrojbe, narkokarteli, kriminalci te, prema skupinama za ljudska prava i drugima, vojni i vladini dužnosnici.

Radnički čelnici i sindikalni aktivisti suočeni su s brojnim rizicima – prijetnjama, premlaćivanjima, otmicama i rizikom po život, a sve zbog zagovaranja i borbe za bolje uvjete rada.

Izvor fotografije: Good Free Photos na Unsplash-u <https://unsplash.com/photos/aerial-view-of-graduates-wearing-hats-YZsvNs2GCPU>
Izvor teksta: www.euronews.com/next/2022/10/15/teachers-pay-which-countries-pay-the-most-and-the-least-in-europe

Prosvjedi nastavnika

Uloga nastavnika ključna je i nezamjenjiva u svakom društvu, ali u mnogim zemljama oni su nezadovoljni svojim plaćama i uvjetima rada.

Nastavnici često prosvjeduju i štrajkaju radi poboljšanja svojih radnih uvjeta: na primjer, u rujnu 2022. tisuće su marširale u Budimpešti tražeći veće plaće. Iako je posao koji obavljaju isti, postoje velike razlike između plaća nastavnika u različitim zemljama u Europi: na primjer, učitelji u Francuskoj i Italiji zarađuju upola manje nego u Njemačkoj.

Štoviše, mnoge zemlje u Europi suočavaju se s nedostatkom nastavnika jer mnogi nastavnici napuštaju svoja radna mjesta kako bi tražili bolje plaćene poslove. Od 2022. više od 30 000 nastavničkih mjesta ostalo je nepopunjeno u Njemačkoj na početku akademske godine; 20 000 u Poljskoj; 16.000 u Mađarskoj.